

ความเปลี่ยนแปลงทรัพยากรธรรมชาติ ลุ่มน้ำสงครามตอนล่าง ยุคหลัง พ.ศ.2500

พรพนา ก้วยเจริญ

9 มกราคม 2549

จุดเปลี่ยนแปลงสำคัญด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในลุ่มน้ำสงครามตอนล่างเริ่มขึ้นหลัง พ.ศ. 2500 โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรกในปี 2504 เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีเครื่องมือประมง การขยายตัวของพืชเศรษฐกิจเข้าไปในพื้นที่ป่า และการพัฒนาถนนหนทางระหว่างอำเภอและชุมชนต่างๆ ทำให้การค้าขายแลกเปลี่ยนสะดวกเร็วมากขึ้น เริ่มมีการค้าขายปลาน้ำจืด การสัมปทานทำไม้ การเผาถ่านเพื่อการค้า การรับเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกนำไปใช้ประโยชน์อย่างเข้มข้นจนถึงปัจจุบัน ซึ่งดำเนินมานานเกือบครึ่งศตวรรษ โดยสามารถแบ่งยุคสมัยการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรธรรมชาติ ตามเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในลุ่มน้ำสงครามออกเป็น 3 ยุคด้วยกัน คือ

ยุคการค้าปลาน้ำจืด สัมปทานทำไม้ และการเผาถ่านเพื่อการค้า (พ.ศ.2500–2520)

การค้าขายปลาน้ำจืดในรูปแบบของการค้าปลาแตก (ปลาร้า) เริ่มขึ้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2482 เนื่องจากเป็นช่วงที่เกิดสงครามอินโดจีน (พ.ศ.2482) และสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ.2484–2488) ทำให้ความต้องการของตลาดมีสูง

Figure 1 ไม้ยูคาในพื้นที่ทาม

ปัจจัยนี้เองที่กระตุ้นให้ชาวประมงพัฒนาเทคโนโลยีเครื่องมือประมงมาใช้จับปลาอย่างต่อเนื่อง แต่จุดเปลี่ยนสำคัญของเทคโนโลยีเครื่องมือประมงเกิดขึ้นในช่วงหลังปี พ.ศ.2500 เมื่อมีการนำในล้อนมาใช้แทนวัสดุธรรมชาติ การนำเครื่องยนต์มาติดตั้งกับเรือประมง และการนำเครื่องมือขนาดใหญ่ที่มีประสิทธิภาพมาใช้ พัฒนาการของเครื่องมือประมงสัมพันธ์กับการขยายตัวของถนนเชื่อมต่อระหว่างตัวเมืองกับชุมชน ขณะที่การจับปลาเชิงพาณิชย์เริ่มต้นขึ้นอย่างจริงจังหลังทศวรรษ 2510 เครื่องมือจับปลาประสิทธิภาพสูงถูกนำมาใช้มากขึ้น อันเนื่องมาจากแรงกระตุ้นทางเศรษฐกิจการค้า หลังจากนั้นเป็นต้นมาทรัพยากรประมงก็มีแนวโน้มลดลงทั้งจำนวนชนิดและปริมาณ

ประกอบกับป่าทามซึ่งเป็นแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัยของปลาเสื่อมโทรมลงจากการบุกเบิกพื้นที่เพื่อทำกินของชุมชน การสัมปทานทำไม้ และการตัดไม้เผาถ่าน

ช่วงเวลาของการสัมปทานทำไม้ส่วนใหญ่เกิดขึ้นประมาณ พ.ศ.2510–2515 การตัดไม้ใช้ระยะเวลาไม่นานนักประมาณ 1-2 ปี โดยจะเลือกตัดเฉพาะไม้ขนาดใหญ่ในป่าทาม ขณะที่การเผาถ่านเพื่อการค้าเริ่มขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2508–2510 เมื่อมีพ่อค้าจากนครพนม สกลนคร และอุดรธานีมาติดต่อซื้อถ่าน ทำให้การเผาถ่านเพื่อการค้าขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง การเผาถ่านเพื่อการค้าในลุ่มน้ำสงครามตอนล่างขยายตัวสูงสุดในช่วงปี พ.ศ. 2517–2519 และเลิกไปประมาณปี พ.ศ.2522 เพราะไม่มีไม้ให้เผา การเผาถ่านที่เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางในเขตป่าทามลุ่มน้ำสงครามนี้เองที่เป็นสาเหตุประการหนึ่ง ที่ทำให้ไม้ใหญ่ในผืนทามถูกตัดออกไปหมดเหลือเพียงไม้ไผ่กะชะและไม้ขนาดเล็ก

นายสินสมุทร พักตร์พรหม อายุ 78 ปีอดีตประธานชมรมอนุรักษ์ฟื้นฟูลุ่มน้ำสงครามระบุถึงสาเหตุความเสื่อมของป่าทามลุ่มน้ำสงครามว่า

“เกิดจากนายทุนและข้าราชการเป็นหลักใหญ่ เพราะนายทุนเป็นผู้ให้ทุนมาบุกเบิกในรูปแบบแจกจ่ายจ้างให้ประชาชนเป็นเครื่องมือถากถาง ชาวบ้านมองไม่เห็นว่ามันจะมีความสำคัญขนาดนี้ไม่มีใครคิดว่ามันจะหมดไปได้ การสัมปทานทำไม้ หรือการอนุญาตให้ทำไม้ในพื้นที่ลุ่มน้ำสงคราม ป่าบุงป่าทามนั้นอยู่นอกเหนือบัญชีของกรมป่าไม้ ไม่มีกฎหมายใดคุ้มครองป่าทามมาก่อนเลย การตัดไม้หว่าจ้อย หรือไม้แฮ ในทามจึงไม่จำเป็นต้องขออนุญาต ใครมีแรงตัดได้เท่าไรก็ตัดไปได้เลย การขนไปซังลากไปก็ไม่โดนจับเพราะไม่มีในบัญชีป่าไม้ไม่ผิดกฎหมาย การตัดไม้ในทามใช้ซังซังลากออกมาขนถ่ายทางเรือไปขึ้นท่าที่ อำเภอศรีสงคราม เพื่อขนส่งทางรถต่อไปยังนครพนม อุดรธานี ส่วนการใช้ซังภายในชุมชนก็เพียงเล็กน้อยเท่านั้น การสัมปทานตามกฎหมายนั้นไม่มีในพื้นที่ลุ่มน้ำสงครามแต่เป็นการลงทุนขนาดใหญ่ที่เข้ามาพร้อมกับยุคสัมปทานป่าในภาคอีสาน นายทุนและข้าราชการเป็นใจกันในการหากำไรจากพื้นที่ทาม หมายถึงนายอำเภอตัวใหญ่ ตำรวจในพื้นที่ ป่าไม้ เขาจับมือกัน รู้เห็นเป็นใจ พ่อค้า นายทุนได้เงินมากจากการขายถ่าน เริ่มต้นที่บริเวณภูกระแต หรือบ้านภูกระแตในปัจจุบัน เริ่มทำถ่านที่นั่นก่อน แล้วเคลื่อนมาที่ป่าทามน้ำสงคราม ไม้ทามนี้ข้าราชการ นายทุน ให้เงินจ้างอำนาจให้ป่าทามถูกทำลายเร็วขึ้นไปอีก โดยนายทุนจะให้เงินมาก่อน เรียกว่า “เงินตกเขี้ยว” โดยจะเฝ้าถามว่าจะเผาถ่านหรือไม่ ถ้าเผาให้เงินไปซื้อล้อ ชื้อเกวียนก่อน เมื่อเผาแล้วก็ต้องเอาไปขายให้เขา และทำกันมากมายทั่วลำนน้ำ แทบจะเรียกได้ว่าเรารู้สึกว่าป่าทามไปเพราะการเผาถ่านนั่นเอง เหลือเพียงไม้กะเซะที่ไม่อาจเผาถ่านได้ คนบ้านสามผงจะทำการเผาถ่านไปทั่วอีสาน ตามมาด้วยบ้านศรีเวินชัย และบ้านปากยาม และแล้วป่าทามก็สูญสิ้น”

ยุคพัฒนาการเกษตร และการขยายตัวของเกษตรอุตสาหกรรม (พ.ศ.2520–2540)

กลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมเกษตรเริ่มเข้ามาบุกเบิกในลุ่มน้ำสงครามตอนล่าง ตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 2520 โดย บริษัทตะวันฟาร์ม จำกัดในปี 2521 ในพื้นที่กว่า 10,000 ไร่ บริเวณบ้านซาง อำเภอเซกา จังหวัดหนองคาย จากนั้น ในปี 2527 บริษัทเกษตรอุตสาหกรรมอีสาน จำกัด (มหาชน) ได้ก่อตั้งขึ้นบนพื้นที่ของบริษัท ตะวันฟาร์ม จำกัด เป็นบริษัทแรกที่ดำเนินธุรกิจอุตสาหกรรมการผลิตน้ำมะเขือเทศแบบครบวงจรเพื่อส่งออกจำหน่ายต่างประเทศ ต่อมาในปี 2531 บริษัทซันเทคกรุ๊ป จำกัด (มหาชน) ได้ก่อตั้งขึ้นบนพื้นที่กว่า 12,000 ไร่ ในอำเภอศรีสงคราม จังหวัด นครพนม เพื่อดำเนินธุรกิจการผลิตมะเขือเทศบรรจุกระป๋องแบบครบวงจร นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งบริษัท ซีดีไอ จำกัด บริษัทนมอีสาน จำกัด ตั้งอยู่ที่อำเภอเซกา ดำเนินธุรกิจอุตสาหกรรมโคนมขนาดใหญ่

และต่อมาในปี 2533 บริษัททุ่งสงครามอินดัสทรี จำกัด ก่อตั้งขึ้น ซึ่งต่อมาในปี 2538 บริษัททุ่งสงครามอินดัสทรีได้เปลี่ยนเป็นบริษัทเอเชียเทค กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) และบริษัทเอเชียเทคฯ ยังได้จัดตั้งบริษัทเอเชียเทคพัลพ์ แอนด์ เปเปอร์ จำกัด (มหาชน) ในปี 2539 โดยมีแผนที่จะสร้างโรงงานเยื่อกระดาษ ขนาดกำลังการผลิต 150,000 ตันต่อปี บริษัทเอเชียเทค กรุ๊ปฯ มีเป้าหมายส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดหนองคาย สกลนคร นครพนม และอุดรธานี 100,000 ครอบครัว ในพื้นที่ 1 ล้านไร่ ปลูกกระถินเทพาเพื่อเป็นวัตถุดิบสำหรับโรงงานเยื่อกระดาษในรูปแบบของการทำการเกษตรแบบพันธสัญญา (contract farming)

บริษัทเอเชียเทคฯ ยังตั้งเป้าหมายขยายการลงทุนไปยังประเทศลาวและเวียดนาม ตามเส้นทางเศรษฐกิจ เส้นทางถนนหมายเลข 8 ที่เชื่อมระหว่างอีสานตอนบน-ลาว-เวียดนาม ดังคำประกาศของ ดร.ณรงค์ชัย อัครเศรณี ประธานกรรมการและประธานเจ้าหน้าที่บริหารบริษัทหลักทรัพย์จีเอฟ จำกัด (มหาชน) เจ้าของตัวจริงของบริษัท เอเชียเทคฯ ในขณะนั้นว่า “เราจะพัฒนากลุ่มแม่น้ำสงคราม เข้าเชื่อมต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมร่วม 3 ประเทศ ไทย ลาว และเวียดนาม บนเส้นทางยุทธศาสตร์หมายเลข 8 ที่บริษัทจะผลักดันให้เป็นถนนเชื่อมอีสานตอนบนจาก ลาวสู่มหาสมุทรแปซิฟิกประเทศเวียดนาม” บริษัทเอเชียเทคฯ ตั้งขึ้นมาเป็นบริษัทแม่ของกลุ่มธุรกิจการเกษตร ผู้ถือหุ้นใหญ่ประกอบด้วยกลุ่มนิติตะวัน, บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์จีเอฟ จำกัด (มหาชน), บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์สินเอเชีย จำกัด (มหาชน), บริษัทจีเอฟไบริลีย์ จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทร่วมทุนกับบริษัทจากนิวซีแลนด์ (กรุงเทพฯธุรกิจ 15 ก.พ. 2539)

ที่ดินขนาดใหญ่ คือปัจจัยสำคัญสำหรับอุตสาหกรรมประเภทนี้ การกว้านซื้อที่ดินซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สาธารณประโยชน์ จึงเริ่มเกิดขึ้นพร้อมกับการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรในอาณาบริเวณลุ่มน้ำสงครามตอนล่าง “นักลงทุนจากกลุ่มจีเอฟกว้านซื้อที่ในภาคอีสานตอนบนเรื่อยมา ตั้งแต่ปี 2521 ซื้อทั้งที่ดินในป่าบุ่งป่าทามและพื้นที่ป่าสงวนเสื่อมโทรม โดยมีนักการเมืองจากพรรคความหวังใหม่ พรรคชาติพัฒนา นักการเมืองกลุ่ม 16 และล่าสุด นักการเมืองจากพรรคหน้าไทย เข้ามามีผลประโยชน์ร่วมกับนักลงทุนกลุ่มจีเอฟด้วย” แหล่งข่าวระดับสูงในหอการค้าจังหวัดสกลนครเปิดเผยกับหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ (กรุงเทพธุรกิจ 15 ก.พ. 2539)

การกว้านซื้อที่ดินเกิดขึ้นรอบๆ อาณาบริเวณที่ตั้งของบริษัทอุตสาหกรรมเกษตรเป็นบริเวณกว้างในเขตอำเภอเซกา จังหวัดหนองคาย อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร และอำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม ที่ตั้งของบริษัทตะวันฟาร์มและบริษัทเกษตรอีสานในเขตอำเภอเซกาปัจจุบัน คือพื้นที่แรกๆ ที่เกิดการกว้านซื้อที่ดิน

Figure 2 พื้นที่ปลูกพืชอุตสาหกรรม

เริ่มต้นจากนายหน้าเข้าไปติดต่อขอซื้อที่ดินจากชาวบ้าน บ้านท่าสำราญ ตำบลซาง อำเภอเซกา จังหวัดหนองคาย ในเวลานั้น ชาวบ้านขายที่ดินให้กับนายหน้าในราคาเพียงไร่ละ 40-200 บาท เพราะเป็นที่ดินป่าทามน้ำท่วมและไม่มีเอกสารสิทธิ์ รวมพื้นที่กว่าหมื่นไร่ พื้นที่เหล่านั้นเป็นพื้นที่สาธารณประโยชน์ที่เรียกว่า “ทุ่งกุดซาง” พื้นที่เลี้ยงสัตว์ของชุมชน ทำให้ปัจจุบันชาวบ้านต้องเช่าที่ดินของบริษัทตั้งกล่าวเฉลี่ยไร่-ควายราคา 6 บาทต่อตัวในช่วงน้ำท่วม และเช่าที่ดินทำนาราคา 400-600 บาทต่อไร่ต่อปี

“เราต้องการที่ดินจำนวนหนึ่งมาพัฒนาธุรกิจเกษตร โดยพื้นที่จะต้องเป็น economic of scale ขนาด 100,000 ไร่ขึ้นไป ได้ที่ดินบริเวณอำเภอเซกา จังหวัดหนองคาย ตอนนั้นยังกันดารมาก ทั้งพื้นที่เป็นดินน้ำท่วมถึง แต่เราเชื่อว่ามีศักยภาพจึงเข้าไปพัฒนาในนามบริษัทตะวันฟาร์ม จำกัด รวบรวมที่ดินโดยขอซื้อจากชาวบ้านแถบนั้น ตั้งแต่ยังถือครองที่ดินมือเปล่า”

คำให้สัมภาษณ์ของนายไพบุลย์ นิตติตะวัน ประธานเจ้าหน้าที่บริหารกลุ่มบริษัทเอเชียเทค จำกัด มหาชน (ผู้จัดการรายวัน 4 มี.ค. 2539)

การกว้านซื้อที่ดินพื้นที่สาธารณประโยชน์ได้ขยายเข้าไปยังเขตอำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร ซึ่งมีพื้นที่ต่อเนื่องกับพื้นที่ตั้งของกลุ่มบริษัทธุรกิจอุตสาหกรรมเกษตร ในเขตอำเภอเซกา จังหวัดหนองคาย พื้นที่ป่าทามสาธารณะประโยชน์ “ทุ่งพันขัน” และ “ทามเฒ่าลี” ของบ้านดงสาร และบ้านท่าแร่ จำนวนนับหมื่นไร่ ถูกแทนที่ด้วยไม้ยูคาลิปตัส เพื่อเป็นวัตถุดิบป้อนโรงงานเยื่อกระดาษ ตามแผนการลงทุนของบริษัทเอเชียเทคฯ

เมื่อกระแสการออกกว้านซื้อที่ดินริมแม่น้ำสงคราม

แพร่กระจายออกไป ชาวบ้านจากหลายหมู่บ้านต่างเข้าไปลากถางจับจอง “ทามเฒ่าลี” พื้นที่สาธารณประโยชน์ของบ้านท่าแร่ ซึ่งมีพื้นที่ต่อเนื่องกับ “ทุ่งกุดซาง” ขณะที่ชาวบ้านท่าแร่ที่ทำนาแข่งอยู่เดิมก็ลากถางขยายพื้นที่ออกไป เพื่อขายที่ดินให้กับบริษัท สองสามปีต่อมาบริษัทเอเชียเทคฯ ก็รุกเข้ามาในพื้นที่ใช้รถเบิกโกป่าทามหนาที่บออก โดยอ้างว่าได้ซื้อสิทธิจับจองจากเจ้าของเดิมแล้ว และประกาศจ้างชาวบ้านลากถางพื้นที่เพิ่มเติม ชาวบ้านต่างพากันไปรับจ้างลากถาง ไครถางได้เท่าใดก็จะซื้อเท่านั้น ป่าทาม 8,500 ไร่ ของบ้านท่าแร่โล่งเตียนและเปลี่ยนเป็นไม้ยูคาลิปตัส และในที่สุดบริษัททำเรื่องขอเอกสารสิทธิ์ นส.3 ก ในปี 2537

Figure 3 ไม้ยูคาลิปตัสในพื้นที่ทาม

ปัจจุบันบ้านหมูบ้านท่าแร่มีประชากร 98 ครัวเรือน ป่าทามที่ล้อมรอบทั้งสองหมู่ได้แก่ “ทามเฒ่าลี” “หนองเข้ดินกูด” “โคกหมากยาง” มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 6,000 ไร่ และทุ่งหนองเหมือดเมี่ยงมีพื้นที่ประมาณ 2,500 ไร่

ซึ่งเป็นที่สาธารณชนประโยชน์ประเภทที่ทำเลเลี้ยงสัตว์ตามที่ปรากฏในทะเบียนที่สาธารณชนประโยชน์ปี พ.ศ. 2493 และในอดีตก็ไม่มีชาวบ้านคนใดจับจองทำกิน เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นที่ซึ่งน้ำท่วมทุกปีไม่สามารถการเกษตรได้

นายสีสมพร ทองนาง อดีตผู้ใหญ่บ้านท่าแร่ เล่าถึงความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่าทามผืนใหญ่นี้ว่าเมื่อประมาณปี 2520 มีชาวการออกมาซื้อที่ดินริมแม่น้ำของกลุ่มนายทุนซึ่งเริ่มจากเขตบ้านชาวอำเภอเซกา จังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นเขตติดต่อกับทามเฒ่าลีมีแม่น้ำสงครามกั้น การประกาศซื้อที่ดินรกร้างว่างเปล่าทำให้มีคนหมู่บ้านใกล้เคียงเข้ามาถากถางจับจองเพื่อที่จะขาย หลังจากนั้นชาวบ้านท่าแร่ซึ่งบางคนได้จับจองที่ทามในการทำนาแข่งอยู่เดิมแล้วก็เริ่มถากถางขยายพื้นที่มากขึ้นด้วยแรงงานในครอบครัวโดยพรว้าและจอบ และสองสามปีหลังจากนั้นบริษัทก็รุกเข้ามาในพื้นที่ใช้รถเบิกโกป่าทามหนาที่บ

ออกอ้างว่าได้ซื้อสิทธิในการจับจองต่อจากเจ้าของเดิม และประกาศจ้างชาวบ้านถากถางพื้นที่

ชาวบ้านต่างพากันไปรับจ้างถากถางพื้นที่ของตนและใครถางได้เท่าใดก็จะซื้อเท่านั้น ป่าทาม 8,500 ซึ่งเป็นพื้นที่ทามทั้งหมดในบ้านท่าแร่โล่งเตียนและเปลี่ยนเป็นป่ายูคาลิปตัส และที่สุดท้ายก็ทำเรื่องออกนส.3 ก. ผ่านทุกชั้นตอนมายังตนให้ลงชื่อ และส่งไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดสกลนคร ผู้ซึ่งเป็นหนึ่งในถือหุ้นอยู่ในบริษัทคนหนึ่งเป็นผู้อนุมัติ เอกสารสิทธิ์ดังกล่าวในปี 2537

ปี 2544 หมายศาลมาถึงชาวบ้าน 13 รายพร้อมกับขอกล่าวหา “เป็นจำเลยบุกรุกที่ นส.3ก.ของประเทศไทย เอเชียเทค กรุ๊ป จำกัดมหาชน” นายสามารถ แก้วฝ่าย สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์งาม และอดีตผู้ใหญ่บ้านท่าแร่ กล่าวถึงข้อตกลงในที่ประชุมชาวบ้าน 84 ครอบครัว ซึ่งตกลงกันจะเข้าทำนาปรังในพื้นที่สาธารณชนประโยชน์หนองเต่า คือพื้นที่ส่วนหนึ่งในทุ่งหนองเข้ดินกูด ในพื้นที่ทามเฒ่าลี เพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนข้าวในการบริโภคของชาวบ้านส่วนใหญ่ แม้ว่าบริษัทจะอ้างสิทธิ์ก็ตาม

ราวปี 2531 บริษัทชันทศฯ เข้าไปใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณะ “ทุ่งพันขัน” โดยการทำแปลงทดลองปลูกดอกทานตะวัน มะเขือเทศ และยูคาลิปตัสบนพื้นที่ประมาณ 10-20 ไร่ ต่อมาในปี 2533 ผู้ว่าราชการจังหวัดสกลนคร สมัยนั้น ได้นำที่ดินทุ่งพันขันส่วนหนึ่งมาจัดสรรให้กับชาวบ้านดงสาร 160 ครอบครัว จำนวน 996 ไร่ โดยไม่มีเอกสารสิทธิ์ใดๆ หลังจากนั้นนายหน้าก็เข้ามาติดต่อขอซื้อที่ดิน แต่ชาวบ้านส่วนหนึ่งไม่ยินยอมขายที่ดินให้กับบริษัท บริษัทจึงใช้วิธีซื้อที่ดินล้อมรอบที่ดินพร้อมกับปิดทางเข้าออกจนชาวบ้านต้องยินยอมขายให้กับบริษัทในที่สุด ในราคาไร่ละ 1,000-2,000 บาท ต่อมาบริษัทชันทศฯ ได้เข้าไปไถและตัดเผาป่าทามเพื่อปลูกยูคาลิปตัสในพื้นที่เพิ่มเติมอีก 3,000 ไร่ โดยอ้างว่าได้เช่าพื้นที่จากองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนครเรียบร้อยแล้ว รวมพื้นที่ที่บริษัทบุกเบิกป่าทามปลูกยูคาลิปตัสทั้งสิ้นประมาณ 4,000 ไร่ หลังจากนั้นบริษัทเอเชียเทคฯ ได้เข้ามาใช้ประโยชน์จากไม้ยูคาลิปตัสในทุ่งพันขันแทนบริษัทชันทศฯ และปิดกันเป็นพื้นที่หวงห้ามไม่ให้ชาวบ้านเข้าไปเลี้ยงสัตว์และผ่านเข้าออก สร้างความไม่พอใจให้กับชาวบ้านดงสารอย่างยิ่ง จนนำไปสู่ขบวนการคัดค้านการปลูกยูคาลิปตัสของบริษัทเอเชียเทคฯ ในเวลาต่อมา ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียกร้องให้บริษัทหรือถอนต้นยูคาลิปตัสและคืนพื้นที่สาธารณชนประโยชน์กลับคืนให้กับชาวบ้าน นับเป็นชุมชนแรกๆ ในลุ่มน้ำสงครามตอนล่างที่ลุกขึ้นมาปกป้องทรัพยากรของชุมชน

ที่ดินปลูกพืชเศรษฐกิจและที่ตั้งของบริษัทชันทศฯ ในเขตอำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม ก็ล้วนเป็นที่ดินที่มาจากกรกวานซื้อที่ดิน ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นที่ดินป่าทามน้ำท่วมไม่มีเอกสารสิทธิ์และบางส่วนเป็นพื้นที่

สาธารณประโยชน์ แต่ประธานเจ้าหน้าที่บริหารบริษัทเอเชียเทคฯ ในขณะนั้น ให้สัมภาษณ์ว่าที่ดินที่ซื้อจากชาวบ้าน มีเอกสารสิทธิ์ น.ส.3 ก เรียบร้อยแล้ว และเป็นที่ดินหน้าท่วมถึงที่ชาวบ้านใช้ประโยชน์ไม่ได้ (ผู้จัดการรายวัน, 4 มีนาคม 2539) แต่กระบวนการได้มาซึ่งที่ดินจากปากคำของชาวบ้านกลับแตกต่างอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ ราวปี 2516 นายหน้าเริ่มเข้าไปติดต่อขอซื้อที่ดินจากชาวบ้านในหมู่บ้านใกล้เคียงกับโรงงานคือบ้านท่าบ่อ ในราคาไร่ละ 150-200 บาท หลังจากนั้น ราวปี 2533-2535 จึงเข้าไปซื้อที่ดินของบ้านท่าโขง ชาวบ้านท่าโขงให้ข้อมูลถึงวิธีการซื้อที่ดินของบริษัทว่า ในขณะนั้น ชาวบ้านท่าโขงกำลังต้องการต่อไฟฟ้าเข้าหมู่บ้าน แต่ชาวบ้านต้องออกค่าใช้จ่ายสมทบประมาณ 200,000 บาท บริษัทจึงเข้ามาเจรจากับชาวบ้านโดยยื่นข้อเสนอให้ชาวบ้านขายที่ดินเพื่อแลกไฟฟ้า กล่าวคือ บริษัทขอรายชื่อชาวบ้าน 20 ราย เพื่อแสดงตนว่าเป็นเจ้าของที่ดิน รายละ 110 ไร่ เรียกว่าจัดสรรที่ดินแบบ “ลือจลุม” รวมเนื้อที่ประมาณ 2,200 ไร่ เมื่อชาวบ้านรับข้อเสนอ บริษัทจึงดำเนินเรื่องต่อไฟฟ้าเข้าหมู่บ้าน โดยเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายทั้งหมด ชาวบ้าน 20 รายนั้น ไม่รู้ด้วยซ้ำว่าแปลงที่ดินของตนอยู่ตรงไหน หลังจากนั้น บริษัทยังกว้านซื้อที่ดินเพิ่มเติมอีก รวมที่ดินในครอบครองของบริษัทที่กว้านซื้อจากหมู่บ้านใกล้เคียงกับบริษัทเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจปัจจุบันมีประมาณ 10,000 ไร่

แต่เหตุการณ์วิกฤตเศรษฐกิจของประเทศไทยในปี 2540 ได้ดับความฝันของกลุ่มบริษัทเอเชียเทค กรุ๊ป พังทลายลงอย่างไม่เป็นท่า เมื่อบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ จีเอฟ จำกัด (มหาชน) หนึ่งในผู้ถือหุ้นของบริษัทเอเชียเทคฯ กรุ๊ป 1 ใน 56 บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ที่ล้มละลายและถูกรัฐบาลประกาศยึดทรัพย์ การส่งเสริมปลูกไม้กระถินเทพาเพื่อเป็นวัตถุดิบให้กับโรงงานเยื่อกระดาษหุดชะงัก แผนก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมเยื่อกระดาษต้องพับลง และในที่สุดบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์จีเอฟต้องถอนหุ้นจากบริษัทสวนป่า BGA ใน สปป.ลาว ส่งผลให้บริษัทเอเชียเทคต้องลดและเลิกจ้างคนงาน อีกทั้งยังต้องเผชิญกับความขัดแย้งกับชาวบ้านในพื้นที่จนถึงขั้นต่อสู้ฟ้องร้องกันในระดับศาล

ในช่วงหลังปี 2540 ราคายางพาราในตลาดโลกพุ่งสูงขึ้น การปลูกยางพาราได้ขยายไปยังส่วนอื่นๆ ของประเทศ โดยการส่งเสริมของรัฐบาล ในบริเวณที่มีปริมาณฝนเพียงพอ อย่างภาคตะวันออก และภาคอีสานตอนบนในเขตจังหวัดเลย หนองคาย อุดรธานี สกลนคร และนครพนม ซึ่งมีปริมาณฝนตกเฉลี่ยตั้งแต่ 1,300-2,700 มิลลิเมตรต่อปี กลายเป็นพื้นที่เป้าหมายส่งเสริมการปลูกยางพาราที่สำคัญในช่วงหลายปีที่ผ่านมา

ในช่วงปี 2547 – 2549 ในแต่ละปีพื้นที่ปลูกยางพาราในภาคอีสานเพิ่มขึ้นร้อยละ 30 ซึ่งเป็นการขยายตัวในอัตราเร่งที่สูงกว่าภาคอื่น ทั้งนี้ข้อมูลในปี 2549 ภาคอีสานมีพื้นที่ปลูกยางพารารวมประมาณ 1.5 ล้านไร่ ในจำนวนนี้สามารถกรีดยางได้แล้ว 500,000 ไร่ คาดว่าในปี 2550 มีพื้นที่ปลูกยางพาราประมาณ 2 ล้านไร่ โดยพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในแถบอีสานตอนบน ได้แก่ เลย หนองคาย และอุดรธานี (ประชาชาติธุรกิจ วันที่ 12 พฤศจิกายน 2550 ปีที่ 31 ฉบับที่ 3948) พื้นที่ปลูกยางพาราส่วนหนึ่งได้ขยายเข้าไปยังพื้นที่หัวไร่ปลายนาที่เป็นป่าธรรมชาติ บางเป็นป่าที่กำลังฟื้นตัวขึ้นมาใหม่จากการบุกเบิกสัมปทานและปลูกพืชเศรษฐกิจในยุคต้น ซึ่งเป็นนับเป็นแหล่งหาอาหาร ไม้ฟืน ไม้ใช้สอยของชุมชน ได้เปลี่ยนไปเป็นสวนยางพาราอย่างรวดเร็ว

จะเห็นได้ว่านโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเพียงด้านเดียวนั้นได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า ปลา ในลุ่มน้ำสงครามตอนล่างมาโดยลำดับ โดยเฉพาะการส่งเสริมเกษตรอุตสาหกรรม หากมิใช่เพราะเกิดเหตุการณ์วิกฤตทางเศรษฐกิจในปี 2540 แล้ว ปัญหาการกว้านซื้อที่ดินหรือการบุกกรุกพื้นที่สาธารณประโยชน์อาจรุนแรงมากกว่าที่เป็นอยู่ แต่กระนั้นก็ตาม แนวการพัฒนาในปัจจุบันยังดำเนินซ้ำรอยเดิมนโยบายส่งเสริมการปลูกยางพาราในภาคอีสานอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน กลายเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำลายความหลากหลายของพืชพรรณจากป่าธรรมชาติซึ่งเหลืออยู่น้อยมาก เป็นการทำลายรากฐานแห่งเศรษฐกิจชุมชนที่จะสามารถพึ่งพาธรรมชาติ และพึ่งพาตนเองได้จนที่สุดคงไม่เหลือป่าธรรมชาติใดๆ ไว้ให้ได้หากินต่อไป